

DUBROVNIK U ĐURĐEVIĆEVOJ ZBIRCI LATINSKIH PJESAMA

Đurđevićeva rukopisna zbirka latinskih pjesama, koju je nazvao *Poetici lusus varii*, sastavljena je većim dijelom od pjesama spjevanih u Italiji, dok je ondje boravio kao pripadnik isusovačkog reda. Zato je u njoj obrađeno tako mnogo tema nabožnog sadržaja. Osim toga ima tu i dosta parafraza Horacijevih lirskih pjesama i Marcijalovih epigrama, pa tri parafraze psalama Davidovih. Neke su pjesme samo imitacije klasičnih rimskih pjesnika ili prema njihovu uzoru iznose teme općeg sadržaja. Zbog toga su u tom zborniku razmjerno u malom broju zastupane pjesme, koje su povezane s pjesnikovim životom uopće, a pogotovu s njegovim životom u Dubrovniku. Đurđević je ipak i u pjesmama, koje nemaju ličnu notu, na nekoliko mjesta našao priliku da govori o svom rodnom gradu.

U pjesmi, koja po uzoru na Ovidija prikazuje pretvorbu Teutonca Melaniona u barut (*Melanionis in pulverem tormentarium metamorphosis*), pjesnik se u dvije poredbe poslužio slikom iz dubrovačke sredine. Melanion, koji želi da svlada Smrt, na prijevaru je doveden u njezine dvore, gdje ga mjesto obećana sredstva za postizavanje besmrtnosti čeka žalostan svršetak. Pjesnik ga prikazuje u beznadnu položaju, jer mu je oduzeta mogućnost povratka na slobodu, i uspoređuje ga s jatom cipala, koje želja za jelom privlači u luku, gdje postaju plijenom ribarskih mreža pa završavaju u zdjeli gospodskih trpeza. Sliku o gustom jatu cipala, od kojih kao da ključa more, prenosi Đurđević u dubrovačku luku ovako je opisujući:

- 69—70 *Sic, ubi Rachusius geminas interfluit arces
Portus et artificii sinuat sua brachia luna.*

Umjetno izgrađena dubrovačka luka nalazila se na jugoistočnoj strani grada, gdje je i danas. Zatvarala su je dva zavinuta kraka: produljenje gradskog zida kao desni, a nasuti gat kao lijevi. Ulaz u luku mogao se zatvoriti teškim lancima, a s jedne i druge strane dizala se po jedna kula. Pjesnik je s malo riječi dao sažet opis dubrovačke luke, u kojem su iznijeti svi važniji podaci.

U toj istoj pjesmi, opet u poredbi, Đurđević se po drugi put služi slikom iz svoga grada. Kad Melaniona dovede pred

božicu smrti Libitinu, ona sjedi na povišenu prijestolju. Taj prizor pjesnik uspoređuje s jednim detaljem iz dubrovačkog života: Mrtav knez izložen je na visoku odru, a oko njega plače senat. Poredba je izražena ovim stihovima:

99—100 *Illa excelsa sedet, ceu nostro flente senatu
Cum premit exanimis feralia pegmata Princeps.*

Slika mrtva kneza na visoku odru kao da se živo usjekla u pamćenje dubrovačkog pjesnika.

Svome Dubrovniku, iako je u njemu doživio i neprilika, Đurđević se najviše odužio oduljom, zanosnom pohvalom u pjesmi *In laudes Nicolai Viti Gozzii, astronomi Ragusini*. Zbog svoga sadržaja ona zavređuje da je navedem gotovo u cjelini.

84—91 *Est, ubi Parthinae domuit fera pectora pubis
Pollio Dalmatica praecinctus tempora lauro,
Romuleos urbs fassa patres, quae iuris ab arce
Celsa catenatas inter regina sorores
Fama tuta sua solioque innixa perenni
Crispat innocidua dominas in pace secures;
Cui pareit mundi tumidus moderator Eoi,
Invigilat cui magnus Iber.....*

94—98 *Ut, quocumque trahent rutili Titana labores,
Rachusius dominetur amor. Sic numine dextro
Has inter gentes pacataque regna nec ulli
Subdita colla iugo vitales Gozzius auras
Hausit....*

Te riječi izriče u pjesmi Uranija, Muza astronomije, koja u toj nauci namjenjuje krupne zadatke Dubrovčaninu Nikoli Gučetiću. Pošto je iznijela njegove vrline i kićenim riječima izložila njegovu veliku sposobnost u nauci o nebeskim tijelima, prikazuje nebesnicima njegov zavičaj. Tu je pjesnik dao maha svom osjećaju ljubavi prema rodnom gradu ističući njegovu političku nezavisnost, ljubav prema slobodi, mudru vanjsku politiku i ugled, koji uživa po cijelom svijetu.

Određujući u prvim stihovima te pohvale smještaj Dubrovnika, Đurđević kaže, da on leži ondje, gdje je Polion svladao ljute Partine. To ilirsko pleme, kojemu je središte bilo u gorskim predjelima poviše Drača, pokorio je god. 39. prije n. e. poznati rimski vojskovođa, političar i književnik Gaj Azinije Polion. Udario je na njih po zapovijedi trijumvira Marka Antonija, jer su bili pristali uz vođu urotnika, Bruta. Na tom vojnom pohodu osvojio je i Salonu, pa je u Rimu proslavio trijumf nad Partinima.

U nastavku pjesnik prikazuje Dubrovnik kao ponositu kraljicu među sestrama, koje su okovane lancima. Doista, u njegovu vrijeme jedini Dubrovnik od svih naših krajeva nije bio pod tuđinskom vlasti. Riječima *famā tuta suā* Đurđević ističe, da

je slava dubrovačke republike i ugled, koji uživa u svijetu, glavni njezin bedem. Dalje spominje dvije tada moćne svjetske države, Tursku (*Tumidus moderator mundi Eoi*) i Španjolsku (*magnus Iber*), od kojih prva pušta na miru malu republiku sv. Vlaha, a druga bdije nad njezinom samostalnosti. Svojom mudrom diplomacijom i trgovačkim sposobnostima Dubrovnik se ne samo umio održati, nego je stekao u svijetu i mnogo prijatelja. Zato pjesnik kaže, da u svim stranama svijeta vlada ljubav prema Dubrovniku — *Rhacusius amor*. Pohvala se završava riječima, da je Gučetića zapala sretna sudbina da bude rođen ondje, gdje su *colla nulli subdita iugo*.

Navedeni Đurđevićevi stihovi mogu se ubrojiti među najljepše pohvale, što su ih dubrovački pjesnici izrekli o svome malenom, ali slavnom gradu, na kojega je stijegu bila zapisana riječ: *Libertas*.

Naš pjesnik spominje Dubrovnik i u elegiji upravljenoj iz Italije svome zemljaku, pjesniku Vici Petroviću. Ističući ljepote i slavnu prošlost italskog tla, gdje

31 *Cuique honor est fonti, nullum sine nomine saxum,*

on se toliko zanosi time, da mu se Dubrovnik čini nevrijednim. To izriče stihom:

56 *Vidimus et pudit, nostra Rhacusa, tui.*

Treba imati na umu, da je Đurđević živio tada u Italiji kao prognanik. Došavši kao redovnik u sukob s vladom dubrovačke republike, morao je napustiti svoj grad. Odatle takvo podcjenjivanje Dubrovnika na račun historijskih tradicija Italije. Svoje neraspoloženje prema onima, koji su ga prognali, izriče u stihovima:

25–26 *Dicam: Plaudo mihi rigidamque irrideo sortem,
Compatior patriae temporibusque suis.*

Na kraju pjesme jasno pokazuje, koliko čezne za povratkom u domovinu, jer se silno veseli nadi, da će mu se to skoro ostvariti.

U epigramu *Ad Deliam*, spjevanom u Marcijalovoj maniri, predbacuje toj ženi, koju je uzeo na nišan, da je srca tvrđeg od kamena. To izriče šaljivom poredbom od dva stiha:

5–6 *Tu tamen Orlando atque illa mage dura columna,
Quam Maruscarum perpoliere nates.*

Orlandov stup, jedan od tipičnih spomenika staroga Dubrovnika, ima na dnu par stepenica, na kojima i danas znaju sjediti besposlenjaci. Đurđević spominje dubrovačke pučanke — *Maruscae*, t. j. Maruše ili Märe, koje su svojom zadnjicom izglaçale tvrđi kamen tog stupa. Pjesnikova je poredba ne samo šaljiva, nego i izrečena realistički i prostonarodno.

Navedeni stihovi pokazuju, da je Đurđević u različitim raspoloženjima unosio u svoje latinske stihove slike iz dubrovačkog života. Svoj Dubrovnik nosio je on u sebi i imao ga pred očima, i kad je bio daleko od njega. Koliko je čak za nj osjećao, najočitije pokazuju oni njegovi stihovi pohvale i divljenja, koji mu svakako služe na čast.

Zagreb.

V. Gortan.

RÉSUMÉ

V. Gortan: RAGUSE DANS LE RECUEIL DES POÉSIES LATINES DE ĐURĐEVIĆ

Dans quelques vers de son recueil *Poetici lusus varii* le poète ragusain Ignace Đurđević fait mention de sa ville natale. L'auteur de l'article analyse ces vers pour montrer quels étaient les sentiments que le poète éprouvait à l'égard de son pays. Il fait ressortir les beaux vers pleins de dévouement et d'admiration adressés par le poète à la république de Raguse, petite, mais célèbre.

O TEKSTU APPENDINIJEVE ELEGIJE SPJEVANÉ PRILIKOM KUNIĆEVE SMRTI

U ovom časopisu (II 2, str. 301—307) Miroslav Marković objavio je iz rukopisa i popratio kratkim komentarom Appendinijevu elegiju *In obitum Raymundi Cunichii*. Dok sam je čitao, uočio sam neke stihove, koji su mi se učinili sumnjivi bilo zbog metričkog oblika ili zbog sadržaja. Teško mi je bilo pripisati njihovu verzifikaciju, odnosno stilizaciju samom Appendiniju, koji doduše nije osobit pjesnik, ali piše uglavnom korektnim latinskim jezikom i u svojim se elegijskim distisima pridržava osnovnih pravila klasične latinske metrike. Zato sam pomislio na drugu mogućnost, naime da Marković u tim stihovima nije točno pročitao rukopisni tekst. To su stihovi 23, 28, 51, 52, 71, 109, 135 i 141. Kako nisam imao prilike da pođem u Dubrovnik, da bih štampani tekst usporedio s Appendinijevim rukopisom, obratio sam se na prof. Jurja Zgorelca, koji je vješt čitanju starih rukopisa i u kojega se potpuno pouzdam. Poslao sam mu navedene stihove, da ih usporedi s originalom. Njegov je odgovor potpuno potvrdio moje sumnje. U svim spomenutim stihovima objavljeni tekst nije točna reprodukcija rukopisa.